

прихистку. Її образ персоніфікується, асоціюється з образом матері, дружини, рідного обійстя, зорі-дороговказу та ін., породжує новий образ «нестерпної рідної чужини», увиразнює мотиви любові до Батьківщини й ностальгії за нею, стійкості патріота в складних життєвих обставинах.

Література

1. Коцюбинська М. «Страсті по Вітчизні» (Післяслово упорядника) // Стус В. С. Дорога болю: Поезії. К. : Радянський письменник, 1990. С. 201–212. **2. Мовчан Р. В., Авраменко О. М., Пахаренко В. І.** Українська література: Підручн. для 11 кл. загальноосвітн. навч. закл. (рівень стандарту, академічний рівень). К. : Грамота, 2011. 352 с. **3. Рарицький О. А.** Поезія героїчного чину. Василь Стус: еволюція художнього мислення. Хмельницький : Просвіта, 2000. 140 с. **4. Стус В.** «Палімпсести». URL : https://shron1.chtyvo.org.ua/Stus_Vasyl/Palimpsesty.pdf? **5. Ткачук М.** Типологія героя-екзистенціала в ліриці Василя Стуса. *Актуальні проблеми української літератури і фольклору*. 2014. № 21–22. С. 89–103. **6. Шерех Ю.** Трунок і трутизна: Про «Палімпсести» Василя Стуса. *Третя сторожа: Література. Мистецтво. Ідеології*. К. : Дніпро, 1993. С. 222–264.

РОМАН Б. ШУХТЕРА «ПОРА ВІТРІВ»: ЕТНІЧНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ПЕРСОНАЖА В УМОВАХ КОНФЛІКТОГЕННОГО КУЛЬТУРНОГО ПОГРАНИЧЧЯ

Мищенко Софія Юріївна,

*студентка 2 курсу спеціальності «Англійська мова
і література» факультету іноземної філології
Запорізького національного університету*

Науковий керівник –
кандидат філологічних наук,
доцент **Горбач Н. В.**

Стаття присвячена аналізу проблеми етнічної самоідентифікації головного героя роману Б. Шухтера «Пора вітрів» в умовах австрійсько-італійського пограниччя. Розгляд цього процесу дає можливість порушити важливі проблеми

існування людини в умовах міжкультурної взаємодії в історико-географічному та приватному контекстах.

Роман австрійського письменника Бернда Шухтера «Пора вітрів», що на батьківщині письменника вперше надрукований 2014 р., в перекладі українською вийшов 2016 р. за сприяння Гете-Інституту. Місцем дії твору став Тіроль – історичний регіон у Центральній Європі, який упродовж XIX – I пол. XX ст. перебував під владою Франції, Австрії, Баварії, Італії, а після мирного договору 1947 р. опинився розділеним на дві частини – Північний і Південний Тіроль, перша з яких відійшла Австрії, а друга – Італії.

Невеликий за обсягом роман поділено на 22 розділи, в яких змінюється час, місце дії та персонажі, що надає творові певного динамізму при відсутності напруженого сюжету. Але головно дія твору відбувається в 1990 році, коли 7-річний Лукас вимушено знайомиться з сусідом Йозефом Ланером, якому під час гри у футбол розбив шибку. Далі через спогади літнього Йозефа, до якого хлопчик починає відчувати справжню прихильність, художній час твору ретроспективно розширюється, знайомлячи читача і з довоєнними роками, коли понад 80% жителів Південного Тіролю склали німці, і повоєнними, коли німецькомовне населення чинило опір італізації регіону, але було звинувачене в тероризмі і масово виселене на північ. Саме в цей час, тоді ще молодий Ланер, помилково потрапив під підозру як учасник радикальної організації, що боролася за незалежність Південного Тіролю, зазнав тортур і був змушений виїхати в Австрію, обірвавши стосунки з малою батьківщиною.

Предметом нашої уваги в романі Б. Шухтера, який, за винятком рецензії О. Коцарева, ще не потрапляв у поле зору вітчизняного літературознавства, стала проблема ідентичності.

Мета дослідження – аналіз становлення етнічної ідентичності головного героя Йозефа Ланера як представника Південного Тіролю в соціально-історичних умовах II половини XX століття.

Ідентичність – найсуттєвіша характеристика людини, без якої та не може існувати в суспільстві. Словник філософських термінів визначає її як «категорію соціогуманітарних наук на позначення співвіднесеності індивіда з певною соціальною групою, спільнотою, статусом» [1, с. 113]. Становлення ідентичності розпочинається від народження людини і триває упродовж усього життя та стає результатом процесу ідентифікації – «неусвідомлюваного

ототожнення суб'єктом себе з іншим суб'єктом, групою, зразком, що допомагає йому успішно опанувати види соціальної діяльності, засвоювати й перетворювати соціальні норми й цінності, посідати соціальні статуси й виконувати соціальні ролі» [1, с. 113]. Ідентичність дозволяє людині збагнути ступінь власної, з одного боку, подібності по відношенню до інших людей, а з іншого – унікальності та неповторності.

Упродовж життя в людини формується широкий спектр ідентичностей, серед яких статева, гендерна, професійна, громадянська, релігійна, культурна, етнічна, національна тощо. У випадку Йозефа Ланера йтиметься саме про етнічну ідентичність персонажа – «співвіднесеність себе із спільною за мовою, матеріальною та нематеріальною культурою, територією групою осіб» [4].

Етнічна ідентичність Йозефа підкреслюється вже на перших сторінках роману, де його розчулює до сліз стара літографія у вітрині магазину, на якій «зображено жінку й чоловіка у національному одязі, той тип людей, що уособлював *тірольське*» [3, с. 10]. Коли літній чоловік погоджується повезти свого юного компаньйона, котрий виконує роль «терапевтичного слухача» [див.: 2], в містя свого дитинства і юності – італійський Тіроль, це приносить користь обом їм. Бо якщо Лукас у спілкуванні з Йозефом краще пізнає історію рідного Інсбрука й Південного Тіролю, то старому воно допомагає прорвати стіну мовчання навколо свого минулого. Повернення через три десятиліття до батьківської домівки, в якій живуть нащадки його дядька, здавалось би, мають остаточно розчарувати чоловіка, оскільки того родинного маєтку Ланергофу, який він пам'ятав, уже не існує. Але герой Б. Шухтера нарешті примиряється зі своїм минулим і собою, переконуючись, що батьківщина – це не тільки територія, але й люди та пам'ять про минуле. Він, незалежно від місця проживання, вважає себе південним тірольцем, «навіть якщо історія вирішила щось по-своєму» [3, с. 104].

Зустріч Йозефа з Джузеппе Монте – італійським карабінером, що був у минулому свідком знущань над ним, унаочнює минуле Ланера як ілюстрацію упокорення південного Тіролю італійською владою, яка своїм знаряддям обирала арешти, побиття, заборони німецької мови тощо. Образ Джузеппе дозволяє письменникові

порушити й тему моральної відповідальності людини за свої дії чи бездіяльність, докорів сумління за співучасть у негідних справах.

У символічному плані роману найвиразнішим є мотив вітряної пори, коли в Тіролі дме фен – властивий альпійському регіонові теплий вітер з гір у долину, який не лише визначає назву роману, пов’язує його розділи, але й сприймається як метафорична назва людського життя із його випробуваннями.

Прочитання роману Б. Шухтера «Пора вітрів» крізь призму міжнародного спілкування розширює уявлення про строкатість і культурне багатство світу й спонукає змінити ставлення читача до стереотипів чи упереджень щодо інших людей і країн. Проблема етнічної ідентичності тут набуває досить широкого звучання, виходячи за часопростір та тематику книги, – це проблема самоусвідомлення людини, яка опинилася на історичних роздоріжжях ХХ ст., коли змінювалися кордони країн і ламалися долі їх жителів.

Література

- 1. Бліхар В., Козловець М., Горохова Л.** та ін. Філософія : словник термінів та персоналій. Київ : КВІЦ, 2020. 274 с.
2. Коцарєв О. Бернд Шухтер. Пора вітрів. URL: <https://www.krytyka.com/ua/reviews/pora-vitriv> [дата доступу: 15.06.2022].
3. Шухтер Б. Пора вітрів : роман ; пер. з нім. О. Григоренко. Чернівці : Книги–ХХІ, 2016. 152 с.
4. Явір Іскра Б. Ідентичності. URL: <https://zbruc.eu/node/29060> [дата доступу: 15.03.2023].

НОВЕЛА М. МИГАЛЯ «ЦАРСЬКІ СЕРЕЖКИ»: ПОЕТИКАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСМИСЛЕННЯ ТЕМИ ВЕЛИКОГО ГОЛОДУ

Ніколаєнко Валентина Миколаївна,

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри української літератури;

Дімітрова Єлизавета Павлівна,

студентка 2 курсу спеціальності «Середня освіта

(Українська мова і література)» філологічного факультету

Запорізького національного університету